

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

**ЛЕКСИКА БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ТА БЕЗДРОТОВИХ
МЕРЕЖ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ:
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ**

Виконав здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти групи 6ФП
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»
Артеменко О. М.

Керівник:ст. викладач, доктор філософії
Стеценко Д. В.

Хмельницький – 2024 р.

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов

Освітній рівень другий (магістерський)

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Освітньо-професійна програма: Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

к. філол. н., доцент

Аеліта ЛЕБЕДЄВА

“25” січня 2024 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Артеменко Олега Миколайовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Лексика безпілотних літальних апаратів та бездротових мереж в терміносистемі української та англійської мов: специфіка перекладу.

керівник роботи _____,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказами закладу вищої освіти від «19» 10 2023 року № 565-с та «25» 09 2024 року № 501-с.

2. Строк подання студентом роботи 18.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Об'єктом дослідження виступає термінологія літальних апаратів та бездротових мереж англійської мови. Предметом дослідження виступають особливості перекладу термінів сфери БПЛА та бездротових мереж з англійської мови на українську. Завдання роботи: 1) Проаналізувати теоретичні засади дослідження термінологічних систем у галузі БПЛА та бездротових мереж. 2) Дослідити структурно-семантичні особливості термінів у досліджуваній галузі. 3) Визначити основні способи термінотворення в англійській та українській мовах. 4) Проаналізувати основні перекладацькі трансформації при перекладі технічної термінології. 5) Виявити проблеми адекватності та еквівалентності перекладу термінів. 6) Розробити практичні рекомендації щодо перекладу термінології БПЛА та бездротових мереж. 7) Укласти глосарій термінів досліджуваної галузі. .

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/рецензента	Підпис, дата	
		завдання видано	завдання прийнято
Консультант з написання I-IV розділів	ст. викладач, доктор філософії Стеценко Дар'я	25.01.24	01.10.24
Консультант з нормоконтролю	ст. викладач, доктор філософії Стеценко Дар'я	25.01.24	01.11.24

7. Дата видачі завдання 25.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та опрацювання матеріалів для формування теми та завдань дослідження	29.01.24 – 11.02.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи. Визначення методологічної бази та методів дослідження	12.02.24 – 25.02.24	виконано
3.	Робота над I розділом кваліфікаційної роботи, систематизація теоретичних джерел	26.09.24 – 15.10.24	виконано
4.	Робота над II розділом кваліфікаційної роботи.	16.10.24 – 31.10.24	виконано
5.	Робота над III розділом кваліфікаційної роботи	01.11.24 – 17.11.24	виконано
6.	Робота над IV розділом кваліфікаційної роботи	08.11.24 – 15.11.24	виконано
7.	Формулювання висновків за темою дослідження	16.11.24 – 19.11.24	виконано
8.	Оформлення роботи	20.11.24 – 24.11.24	виконано
9.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	25.11.24 – 01.12.24	виконано
10.	Надання роботи на рецензування	02.12.24 – 09.12.24	виконано
11.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	12.12.24	виконано
12.	Захист роботи в ЕК	19.12.24	

Здобувач

(підпис)

Олег АРТЕМЕНКО

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

(підпис)

Дар'я Стеценко

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Артеменко О.М. Лексика безпілотних літальних апаратів та бездротових мереж в терміносистемі української та англійської мов: специфіка перекладу. – Рукопис.

Робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю 035 «Філологія» освітньо-професійної програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Херсонський національний технічний університет. Хмельницький, 2024.

У роботі проаналізовано теоретичні засади дослідження термінологічних систем, розглянуто структурно-семантичні особливості термінів, досліджено специфіку їх перекладу та розроблено практичні рекомендації щодо роботи з технічною термінологією. Особливу увагу приділено проблемам адекватності та еквівалентності перекладу, а також стратегіям подолання труднощів при перекладі нових технічних термінів.

На основі аналізу термінологічного матеріалу встановлено основні закономірності перекладу технічних термінів, виявлено найбільш продуктивні способи перекладацьких трансформацій та розроблено рекомендації щодо їх застосування. У роботі також представлено глосарій термінів сфери БПЛА та бездротових мереж, що має практичну цінність для перекладачів технічної літератури.

Ключові слова: термінологічна система, технічна термінологія, БПЛА, бездротові мережі, перекладацькі трансформації, еквівалентність перекладу, стандартизація термінології.

ABSTRACT

Artemenko O.M. Vocabulary of uncrewed aerial vehicles and wireless networks in the terminological system of Ukrainian and English languages: specifics of translation. – Manuscript.

Work for obtaining a master's degree in the speciality 035 «Philology» of the educational and professional programme «Germanic Languages and Literatures (translation inclusive), first – English». Kherson National Technical University. Khmelnytskyi, 2024.

The paper analyzes the theoretical foundations of terminological systems research, examines the structural and semantic features of terms, investigates the specifics of their translation, and develops practical recommendations for working with technical terminology. Special attention is paid to the problems of translation adequacy and equivalence, as well as strategies for overcoming difficulties in translating new technical terms.

Based on the analysis of terminological material, the main patterns of technical terms translation are established, the most productive methods of translation transformations are identified, and recommendations for their application are developed. The paper also presents a glossary of UAV and wireless network terms, which has practical value for technical literature translators.

Keywords: terminological system, technical terminology, UAV, wireless networks, translation transformations, translation equivalence, terminology standardization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ	13
1.1. Поняття термінологічної системи	13
1.2. Особливості технічної термінології	15
1.3. Специфіка галузевих терміносистем у сфері безпілотних літальних апаратів та бездротових мереж	17
1.4. Порівняльна характеристика термінологічних систем української та англійської мов	20
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ТА БЕЗДРОВОТИХ МЕРЕЖ	25
2.1. Структурно-семантичні особливості термінів	25
2.2. Класифікація термінів за походженням	27
2.3. Семантичні особливості термінів	30
2.4. Способи термінотворення в досліджуваній галузі	33
Висновки до розділу 2	35
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	38
3.1. Основні перекладацькі трансформації	31
3.2. Лексико-граматичні аспекти перекладу технічних термінів	40
3.3. Проблеми адекватності та еквівалентності перекладу	43
3.4. Порівняльний аналіз перекладацьких стратегій	45
Висновки до розділу 3	48
РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ	50
4.1. Методологія дослідження	50
4.2. Добір та аналіз термінологічного матеріалу	52
4.3. Укладання глосарію термінів	55
4.4. Результати дослідження та їх інтерпретація	57
Висновки до розділу 4	59

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

У сучасному світі безпілотні літальні апарати (БПЛА) та бездротові мережі стали невід'ємною частиною технологічного розвитку суспільства. Стрімке зростання цієї галузі супроводжується формуванням складної термінологічної системи, що потребує ретельного лінгвістичного дослідження та розробки ефективних підходів до перекладу. У сучасному світі стрімкий розвиток технологій безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та бездротових мереж створює нагальну потребу в ґрунтовному лінгвістичному дослідженні відповідної термінології та особливостей її перекладу.

Актуальність дослідження зумовлена низкою важливих факторів. Перш за все, галузь БПЛА та бездротових мереж характеризується надзвичайно динамічним розвитком технологій, що супроводжується постійним виникненням нових термінів та понять. Щороку на ринок виходять сотні нових моделей дронів різного призначення – від військових розвідувальних систем до цивільних кур'єрських дронів, від компактних квадрокоптерів до потужних безпілотних літаків. Кожна нова розробка привносить власну технічну термінологію, яка потребує коректного перекладу та адаптації в українській мові.

Особливої актуальності дослідження набуває в контексті сучасної геополітичної ситуації. Військові конфлікти останніх років продемонстрували критичну важливість БПЛА у веденні бойових дій та розвідувальних операцій. Україна активно розвиває власне виробництво безпілотників та співпрацює з міжнародними партнерами у цій галузі, що вимагає точної та уніфікованої термінології для ефективної комунікації між фахівцями різних країн. Некоректний переклад технічних термінів може призвести до серйозних помилок у роботі з обладнанням та потенційно загрожувати життю операторів БПЛА.

Бездротові мережі, які є невід'ємною складовою функціонування сучасних БПЛА, також переживають період активного розвитку. Впровадження технологій 5G, розвиток протоколів передачі даних, вдосконалення систем захисту інформації – все це породжує нову термінологію, яка потребує систематизації та стандартизації в українській мові. Особливо гостро стоїть питання кібербезпеки та захисту каналів керування БПЛА, де точність технічної термінології має критичне значення.

Глобалізація ринку БПЛА та міжнародна технічна кооперація створюють потребу в якісному перекладі великих обсягів технічної документації, інструкцій з експлуатації, навчальних матеріалів, тому проблема стандартизації технічної термінології набуває особливої актуальності в контексті глобалізації, як зазначає Зубков М.Г. [24]. При цьому спостерігається значна термінологічна варіативність – одні й ті ж поняття можуть мати різні переклади в різних джерелах, що створює плутанину та ускладнює професійну комунікацію.

Важливим аспектом актуальності є також освітній контекст. В Україні активно розвивається підготовка фахівців з проектування, виробництва та експлуатації БПЛА. Для забезпечення якісної освіти необхідна чітка та зрозуміла термінологічна база, яка дозволить студентам ефективно засвоювати міжнародний досвід та працювати з іншомовними джерелами.

Окремо слід відзначити економічний аспект актуальності дослідження. Ринок комерційних БПЛА демонструє стабільне зростання, з'являються нові сфери застосування дронів – від доставки вантажів до моніторингу сільськогосподарських угідь. Це створює попит на якісний переклад маркетингових матеріалів, технічних специфікацій, договірної документації.

У науковому контексті актуальність дослідження підкреслюється недостатньою вивченістю специфіки перекладу термінології БПЛА та бездротових мереж в україномовному просторі. Існуючі дослідження часто фокусуються на загальнотехнічній термінології, залишаючи поза увагою особливості конкретної галузі.

Міждисциплінарний характер дослідження також підвищує його актуальність, оскільки воно знаходиться на перетині кількох наукових напрямків: лінгвістики, перекладознавства, технічних наук, інформаційних технологій. Це дозволяє розглянути проблему термінологічного перекладу комплексно, з урахуванням різних аспектів.

Важливим фактором є також стандартизація термінології. В умовах активного розвитку галузі виникає потреба в уніфікації термінологічної бази, створенні стандартизованих глосаріїв та довідників, які б забезпечували однозначність перекладу технічних термінів. Це особливо важливо для міжнародної сертифікації обладнання та програмного забезпечення.

Результати дослідження матимуть як теоретичне значення для розвитку галузевого термінознавства, так і практичну цінність для перекладачів, технічних фахівців, викладачів та студентів відповідних спеціальностей.

Мета роботи полягає у комплексному аналізі особливостей перекладу термінологічної лексики у сфері безпілотних літальних апаратів та бездротових мереж з англійської мови на українську, визначенні основних перекладацьких стратегій та розробці рекомендацій щодо оптимізації перекладу галузевої термінології.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Проаналізувати теоретичні засади дослідження термінологічних систем у галузі БПЛА та бездротових мереж.
2. Дослідити структурно-семантичні особливості термінів у досліджуваній галузі.
3. Визначити основні способи термінотворення в англійській та українській мовах.
4. Проаналізувати основні перекладацькі трансформації при перекладі технічної термінології.
5. Виявити проблеми адекватності та еквівалентності перекладу термінів.

6. Розробити практичні рекомендації щодо перекладу термінології БПЛА та бездротових мереж.

7. Укласти глосарій термінів досліджуваної галузі.

Об'єктом дослідження є термінологічна система сфери безпілотних літальних апаратів та бездротових мереж в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження виступають особливості перекладу термінів сфери БПЛА та бездротових мереж з англійської мови на українську, включаючи лексико-семантичні, структурні та функціональні характеристики термінів.

Теоретична цінність роботи полягає у розширенні теоретичних знань про особливості формування та функціонування технічної термінології, систематизації підходів до перекладу галузевої термінології та поглибленні розуміння процесів термінотворення в технічній сфері.

Практична цінність дослідження визначається можливістю використання його результатів у практичній діяльності технічних перекладачів, розробці навчальних матеріалів для підготовки фахівців, укладанні галузевих словників та довідників, а також у процесі стандартизації технічної термінології.

Методологія дослідження базується на комплексному підході, що поєднує різні методи наукового аналізу. У роботі використано описовий метод для систематизації та класифікації термінологічних одиниць, порівняльний аналіз для виявлення особливостей термінів в англійській та українській мовах, компонентний аналіз для дослідження семантичної структури термінів, контекстуальний аналіз для вивчення функціонування термінів у технічних текстах, статистичний метод для визначення частотності використання певних перекладацьких трансформацій та метод суцільної вибірки для формування корпусу досліджуваних термінів.

Методологічною основою дослідження стали праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі термінознавства, перекладознавства та технічного перекладу. Теоретичною базою послужили

роботи з загального та галузевого термінознавства, теорії та практики перекладу, а також дослідження у сфері науково-технічного перекладу.

Матеріалом дослідження слугували технічні терміни, відібрані з різноманітних джерел: технічної документації, інструкцій з експлуатації, наукових публікацій, патентних описів та інших спеціалізованих текстів у сфері БПЛА та бездротових мереж.

Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням дослідження і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлено теоретичні основи дослідження термінологічних систем, проаналізовано структурно-семантичні особливості термінів, розглянуто специфіку перекладацьких трансформацій та представлено результати практичного дослідження перекладу термінів у сфері БПЛА та бездротових мереж.

Таким чином, дане дослідження спрямоване на вирішення актуальних проблем перекладу технічної термінології у сфері, що динамічно розвивається та має важливе значення для сучасного технологічного прогресу.